

Platform STADgesprek Kwaliteitsplan CID 13 okt 2022

Tijdens het tweede STADgesprek over het Kwaliteitsplan CID werd door Daan Zandbelt van De Zwarte Hond het aangepaste plan gepresenteerd en is uitgelegd hoe de eerder gemaakte opmerkingen zijn verwerkt. Daarna sprak architectuurcriticus en journalist Tracy Metz een recensie uit van deze versie van het Kwaliteitsplan CID. Zij gaf aan wat haar wel en niet aansprak en wat zij miste. Aansluitend gingen 60 deelnemers in groepen uiteen om het voorliggende plan nogmaals te becommentariëren. Dit gebeurde ook in de vorm van (individuele) recensies. Op deze manier ontstonden genuanceerde gesprekken en werd een breed palet aan reacties meegegeven richting de gemeente. De reacties in recensievorm – goed, onvoldoende of gemiste kans - van de deelnemers (een brede groep belangstellenden met onder andere bewoners en ontwerpers uit de hele stad) van de deelsessies zijn hier na te lezen:

Goed opgenomen in het plan:

- De weefselbenadering van de stad; het verbindende weefsel
- Bestuurlijke Transparantie [Guy Mertens]
- Meer verbindingen; meer parken; gemengd gebied
- Gebruik kansen die in de Rivierenbuurt zijn
- Functie mengen (dat er ruimten komen voor iedereen); Goede verblijfsplekken met verschillende functies
- Integraal denken in functie-menging-weefsel
- Ambitie wordt waargemaakt
- Selectief hoogbouw => slimverdichten + 2 lagen
- Meninge worden meegenomen
- Autoverkeer ondergronds tbv ontspanning + groen tbv kwaliteit voor bewoners; meervoudig ruimtegebruik
- \Aandacht voor het thema slim gebruiken
- Meer groen = nieuwe parken
- Meer van alles! Meer woningbouw, meer groen + blauw; meer voorzieningen
- De aandacht voor de verruiming van het centrum; in woorden de openbare ruimte, maar (zie geel); mogelijkheid om met verdichting mooie ruimtes te creëren
- Verdichten rond stations
- CID Moet geen eenheidsworst worden; Aparte bijzondere architectuur; geen schoenendozen met balkon
- Schoonheid is dat elk mens dat er loopt er past -> niemand is dissonant met de omgeving, óf de dissonant
- De dames van Den Haag. De heren van Den Haag. De meisjes uit Den Haag. Typeren de gebouwen deze mensen?
- De stad als compositie - ruimtelijke compositie
- Ontdekkingsreis - voor de ogen -> schoonheid is met mijn ogen langs de gevel kunnen "reizen"
- Diervriendelijk - schoonheid van een vliegende vogel zien, van een vlinder zien
- Liedjes en verhalen - ontastbare schoonheid, Haagse geschiedenis bestaat ook in liedjes, probeer de sfeer daarvan te pakken
- Sympathiek, schoonheid in aanbestedingsvormen -> lokale/regionale aannemers
- Gedrag - schoonheid is een verzorgde buitenruimte -> kunnen mensen hun afval goed kwijt / zijn ze bereid het tot huis bij zich te houden. ! Wordt er weinig afval geproduceerd? Verpakkingen snacks.

- Haagse lucht. Schoonheid is de mooie luchten kunnen zien. Het weer / wolken / zon kunnen zien
- Materialenpaspoort - schoonheid is milieuvriendelijk materiaal. Je bent wat je eet.
- Schoonheid is natuurvriendelijke en natuurlijke materialisering. Schoonheid is de dieren verwelkomen.
- Stationspostkantoor - degelijk en charmant en indrukwekkend
- HS industrieel en charmant
- BuZa - leuk gebouw!
- Bezoekers - gedragen zich schoon. Parkeren hun Felyx en praten niet de hele tijd keihard (USA mensen)
- Haagse Poort - grappig -> porort. Witte platen -> Lelijk
- Bijenkorf - Statig, zakelijk, charmant
- Hofstad - Waar zijn de weldoeners gebleven die huizen cadeau doen? Hofjeswoningen bouwen.
- Havenkantoor - zakelijk en charmant
- Slim verdichten - is er een soort tijdsindeling mogelijk dat er ook stilte is? Toch een beetje die zondagsrust? Verdichten is draaglijk als er stilte naast bestaat.
- Schoonheid - in mildheid / medemenselijkheid. Daklozen kunnen een slaappleats vinden. Er zijn veel fijne plaatsen voor de nacht. Z.o.z.
- Schoonheid - is erkennen dat eeuwig niet zo schoon is... (Poetin, Kim Il Jong, Elizabethj); Liedje Harrie Jekkers de koning die eerst niet dood wilde. Kwetsbaarheid mag ook.
- Schoonheid in erkennen van mensen met autisme, add, adhd, geen benen, geen armen -> Zintuigmilde omgeving
- Nieuw omgeving - Aanvullende schoonheid - geinige nieuwigheden
- Baksteen slagroom - biedt veel kansen, wel risico eigen leven en saaie uitkomst (vergelijk isg bollenstreek)
- Schoonheid - er is ruimte om te genieten van een stoeplantje (zie leiden hortus) of een musje.
- Lange lijnen - schoonheid is dat zand en veen herkenbaar laten blijven
- Verdichten rond de 3 grote stations is een geweldig idee [Alexander Pols]
- Gebruik de Koninklijke structuren / gebouwen in de stad (paleizen /paarden/ambassades)
- Het Haagse DNA uitdiepen is positief. Maar heb het niet over objecten - analyseren is beter!
- Vergroening
- Dat de kaders voor kwaliteit worden geborgd (volhouden!); groen
- Ronde groen maken; dat het groener wordt; praktisch; sfeer gaat veranderen
- Beeldbepalende gebouwen (?) bez.h. D.V. SoZave - telefooncentrale - niet alles ten koste van hoogbouw, kwantiteit, slopen.
- Schoon(heid) - mooie optie, maar vlt ook pas op als er een contrast is.
- Meer groen, al heb ik geen idee waar ze het gaan laten
- Slim verdichten - Zeer hoog bouwen op "onbeduidende (macht?) -> zoals megatoren of zeker 150+m bouwen.
- Groen
- toegevoegde groen voldoende mits voldoende openbaar toegankelijk en logisch verbonden
- trots op consequente uitwerking Haags beleid
- Weteringskade met water
- Toevoeging groen: verbetert verblijfskwaliteit en vermindert hittestress en overstrooming. Meer duurzame natuurlijke omgeving. Vergroting biodiversiteit
- mooie kwaliteit van leefomgeving. Groene verblijfsplekken en klimaat

- vergroening inclusief water
- Park in laakhaven. Maak het waar ! (voorbeeld Binckhorst doet wel vrezem)
- groene stroken, het is volgebouwd
- Dat de kaders voor vergroening natuur er redelijk goed op staan, er is aandacht
- Aandacht voor Haagse architectuur gebouwen
- waterlijnen zijn onderkent als kwaliteit
- consistentie vanuit de kern gezond
- verbinden van de (nieuwe) groene parken
- NS, OV + OV en lopen
- fietsbrug naar de Binckhorst, maar hoe sluit die aan op de Binckhorst richting Voorburg
- samenhang goed maar wel heel veel uitgangspunten en geen beschrijving. Harde criteria?
- Verbindingen Laakkwartier, Schilderswijk en Moerwijk, maar naar Binckhorst ontbreekt
- Weteringskade met groen Rijswijkseplein
- Lange lijnen positief, maar alleen te beleven als ze flink groen worden (en blauw) en aantrekkelijker voor fietsers
- Meer woningen
- samenhang toekomstvisie

Niet goed opgenomen in het plan:

- een park op de locatie van de sporen
- Relatie met de Binckhorst
- Te veel stenen
- Heel erg veel meningen. Hoe controleren?
- te weinig aandacht voor sociale veiligheid. Veel plekken waar je in de avond niet prettig kunt fietsen of lopen
- Te weinig plek en sturing voor startende bedrijfjes, pioniers ed
- De wegen door Haagse bos
- DNA is niet gelijk aan het Haagse Bos > repareren
- Illusie Verbeelding groen
- In de tijd Korte termijn, niets lange termijn
- Veel nieuwe hoogbouw. Worden woningen nog betaalbaar? Dat doet de inclusiviteit teniet
- Sporen overbouwen en Station Centraal opschuiven
- Slim gebruik bestaande hoogbouw. Rijksgebouwen worden maar beperkt gebruikt en stan op meest centrale plaats
- Minder wind op straat
- Onderbouwing voor verdichting: waarom zoveel leegstand en hoogbouw moeilijk op de grond leefbaar te houden
- Mee inrichten openbare ruimte voor mobiliteitstransitie
- Veel meer aandacht voor openbaar vervoer nodig
- Spoorbanen blijven enorme barrières, zelfs geen bijdrage aan klimaatadaptatie
- Is er voldoende capaciteit en finciën?
- Niet op alle paarden tegelijk wedden. Kiezen is ook impopulaire keuzes maken
- Leefbaarheid. Er wordt gesproken over stenen en niet over mensen
- Rond de stations is rekbaar begrip
- begane grond hoogbouw niet leefbaar
- Hoogbouw in sporendriehoek?
- Multifunctionele functionaliteiten

- Hoogbouw versus Schipperskwartier
- Als titel te 'Haagse blufferig' en te breed om echt sturend te kunnen zijn
- Plint is het andere afschuwelijke woord, naast CID. Bestudeer wat een plint is, een afdeklát. Zoek een ander woord.
- vlaggen bij congresgebouw, dictatoriaal
- Plintstrategie, welk mens wil deze afgrijselijk klinkende taak op zich nemen?
- Amare, binnen een metrostation, bekate koffiedames. Buiten gladjes
- JuBi is saai
- Het wachtje is te bombastisch
- SOZA - eerste telefoon centrale - adaptief = plek van betekenis
- Vermijd het woord slagroom.
- Schoonheid is niet gelijk aan duurzaamheid = eeuwigheid
- De parcellering cq korrelgrote ontbreekt
- Bespreek architectuur ook in samenhang met de openbare ruimte
- Zorg om bestaand erfgoed (Post 65): SOZA, conservatorium, eerste telefooncentrale
- Geen oplossing barrierewerking water / spoor / autoweg en dubbel grondgebruik op spooknooppunt
- Als gekozen wordt voor nieuwbouw en de functionaliteit, let op: horeca, scholen, theater dat het uitnodigend is
- Groene Utrechtse baan, beter overbouwen met woningen
- Utrechtse baan, niet geloofwaardig, grote kosten te weinig baten
- stadspark utrechtse baan, liever dat geld aan andere plekken besteden
- superhoogbouwnadelige effecten, windhinder en schaduwwerking. Zeer lastig om goede verblijfskwaliteit te realiseren
- spelmogelijkheden in directe omgeving bezuidenhout oost
- zijn er nestplaatsen voor gierzwaluwen in de plannen voorzien?
- groen ook meer vanuit dieren bekijken. Goed voor mens en dier
- Parken als basis vastleggen. Wie doet dat? En spoorpark is vaag
- zoerg voor beheer groen in de toekomst
- Er is te weinig groene openbare ruimte
- Groen langs het spoor: hier wordt niet verbleven
- Blunder van Klunder
- Maak de invulling groen concreter
- groen veel te verspreid over het gebied. Juist niet het hii=tte-eiland rivierenbuurt
- te veel stenen te weinig mensen
- hoogbouw doorgedrukt ondanks windhinder en schaduwwerking
- leefbaarheidseffect rapportage altijd toepassen bij slechte uitkomsten plan aanpassen of schrappen
- goede verbinding met CID, het is moeilijk bereikbaar met de auto (bezoek!)
- Lange lijnen als tramlijnen zijn zwaar onderbelicht
- lange lijnen ruimtelijk behandeld, geen programmatische differentiatie, woon-lijn, winkel-lijn, werk-lijn, horeca-lijn etc
- wat ontbreekt zijn de randen als lijn. Neherkade (heel erg) , Koninginnegracht, Calandkade, Soestdijksekade etc krijgen de overlast
- Samenhang met toekomstige mobiliteit: lopen, fietsen , ov
- Veel obstakels om de lange lanen in satnd te houden
- Neherkade nog onveranderd als autoroute is een barriere door het gebied
- Samenhang CID en omgeving. Soms ook buiten cid iets doen, bijv Haagse Bos

- Ik mis de schaal van de stad. Wat betekent de ontwikkeling van dit gebied voor de hele stad
- geen dure oplossingen voor barrières is te latig
- leefbaarheid
- sociale samenhang
- voorzieningen
- meer regie gemeente op voorzieningen en groen
- Meer groen in de wijk
- meer veiligheid nodig

Gemiste kans:

- strategie: hoe om te gaan met tijd en politiek
- maak het niet te mooi, houd rafelrandjes
- Rivierenbuurt, blijf een boefje, monofunctioneel, blijft achter?, blijf introvert, hier liggen kansen
- veerkracht van de Rivierenbuurt ontwikkelen
- meer beschrijven van kwaliteiten van buurten
- korter document, te dik. Is dit waar de raad om vraagt?
- een park kan veel functies hebben
- zet het in de tijd, voor het tijdelijk gebruik
- het ter discussie stellen van de stations, van 3 naar 1
- Zet de maquette van het CID over een lange periode in het Atrium van het stadhuis
- de verkeerssituatie
- let op dat de voorzieningen ook realiseerbaar
- te weinig ambitie op bepaalde plekken
- vernietiging groen (kwalitatief) in de wijken
- kijk naar voorzieningen voor bewoners/expats
- wel genoemd maar weinig aandacht: sociale veiligheid. Nu te vaan 's avonds niet fijn in het centrum
- ambitie mag nog hoger
- groen ... (niet leesbaar, red.)
- visie semi-hoogbouw versus overkluizing park Utrechtsebaan
- gebruik de tijdelijkheid
- verdichting zorgt voor meer verkeer op bijvoorbeeld de Neherkade centrumring. Hier wordt geen aandacht aan besteed
- meer blauw?
- de bijkomende zaken als afvalinzameling, logistiek, bevoorrading, pakketdiensten etc.
- meervoudig gebruik openbare ruimte is onvoldoende gedragen met actie in betere openbare ruimte voor kwetsbare bewoners
- verdichten én groen, waar mét kwaliteit?
- voorzieningen (huisarts, apotheek, school)
- plinten worden vaak niet opgevuld
- parkeergarages buiten het centrum
- let op groen en blauw
- je kunt het er niet echt mee oneens zijn. Slim verdichten maar niet met echte hoogbouw? Hoe dan? Wie kiest er?
- voor wie wordt er gebouwd?
- echte/fysieke uitspraken over materialen, afmetingen, proporties, korrelgrootte, etc. M.a.w. Precieze formulering van ambities ontbreekt (Alexander Pols)

- kernvraag is hoe je in deze complexe bouwopgave hier regie op houdt
- OCW: best o.k. (mist een piekje?) (op de schuine bovenrand red.)
- Koekamp: hier is ook een hopp armoede
- Malietoren: mooi gebouw, tering wind! En waarom gebeurt er niks bij De Vrijheid?
- zorg is de herkenbaarheid van de wijk en de plek
- gemist: benoeming bestaande kwaliteiten: monumenten, moderne gebouwen, pleinen
- gemist: woningcoöperaties moeten verplicht worden/sancties/sturing op onderhoud eigen buitenruimte
- heb 't over de betekenis van Haagse schoonheid, mooie ruimtes, zichtlijnen etc.
- gemist: identiteit van recht en vrede
- sportmogelijkheden vergroenen: bestaande gebouwen zonnepanelen
- langs het water een Boulvaar maken richting Haagse bos
- doelen betreffende mix in bewoners doelgroepen meeste wat betreft leeftijd en gezinssamenstelling
- Zorg voor leefbaarheid (groene plekken) bezuidenhout. Nu een hitte-eiland
- Nu geen relatie ondergrond (boren grond)
- aandacht voor vogels
- veilige langzame, ruime, wandel en fiets verbindingen
- Groene verbindingen (oost-west wel prima)
- Voor mens, flora en fauna!
- Meer oppervlakte water nodig voor klimaatadaptatie (hittestress, overvloedige neerslag) Verhoogt ook de ruimtelijke kwaliteit
- vergroeningsstrategieën (hitte-eilanden)
- groene functionele omgevingbijv taxistandplaats als habitat voor de huismus: verticaal groen, hagen
- voorzichtig met functiemenging blauw/groen, 'net niet' effect
- reservering geld voor onderhoud en verzorging groen
- beheer en eigenaarschap groen
- kansen voor maakindustrie in de rivierenbuurt
- rivierenbuurt (vergeten) vergroenen verticale tuinen
- meer haags!
- meer verlichting, winkels, supermarkt, gezondheidscentrum dus voorzieningen bewoners
- invulling plinten richten op bewoners (niet alleen ambitie ministeries)
- Aandacht voor sociale veiligheid, met name in de avond voelen vrouwen zich lang niet overal veilig
- Mist verbinding tussen Rivierenbuurt en Bezuidenhout West, ook fiets!
- Als er meer eenduidigheid in de openbare ruimte komt, dan kans van slagen
- Knooppunten van lijnen belangrijker dan de lijnen zelf !
- Behoud van de kwaliteiten die er al zijn en deze versterken
- samenhang met duurzaamheid, meer verblauwen mee met vergroenen
- Hoe worden hoogwaardige OV lijnen ingepast , toegevoegd en geïntensiveerd?
- Het mag wel wat sneller, bijv schenkzone
- Barrieres wegwerken, verbinden van de deelgebieden is nog onvoldoende
- hoe moeten de bewoners leven in de tijd van de bouw (en erna) ?
- groen in de wijk
- aanbevelen wel brutaal haagsemaanweg (briefje was niet duidelijk leesbaar)

Opmerkingen vanuit de CID dagen op 14 en 15 oktober:

- verbod op verpakkingen van snacks en sapjes
- gebruikers zijn eigenlijk de massa --> de connectie tussen bewegend leven mensen/dieren/planten en niet-bewegende elementen
- huidige gebruikers moeten zich gezien voelen. Ruimtelijke ingrepen starten nadat de mensen er groen licht aan gegeven hebben
- bedrijven/winkels/ondernemingen: pak geen werknemers af uit zorg en onderwijs

Het [STADgesprek over het Kwaliteitsplan CID](#) werd georganiseerd door Platform STAD op 13 oktober 2022 in het Kinderboekenmuseum Den Haag. STADgesprek als onderdeel van de CID dagen en in opdracht van gemeente Den Haag. [Lees hier het gehele verslag.](#)